

אבו-חצירא: שויים וארץ

דת ישראל הופיעה בתש"ם לעיני האדם הישראלי בכמה מהדורות — וכולן אנטיפאטיות. מהדורה אחת היתה דתה של אשת-השנה, גאולה כהן, וחבריה: דת בלי אלוהים ובלי אמונה אמיתית, שלא היתה אלא פולחן שיבטי, אידיאולוגיה מיסטית להצדקת לאומנות שלוחת-רסן. בעיני הלאומנים המאמינים, כמו אנשי גוש-אמונים ות"ר, "כשה לוויתן, אישה-השנה תש"ו, היה הקדוש-ברוך-הוא, אל צבאות", נוקם ונוטר, ההולך בראש המתנחלים.

מהדורה אחרת היתה זו של אנשי אגודת-ישראל, שביקשו בכוח להטיל את אמונתם על הרוב החילוני. בעיניהם היה הקדוש-ברוך-הוא אלוהי ההסכמים הקוא-ליציוניים. הוא השיג השנה את ביטול הסעיף 5, שהתיר הפסקת-הריון ביגלל סיבות סוציאליות. דת זו גרמה השנה להגומות-שבת בכמה מקומות, ובעיירה אחת הביאה להתקוממות אלימה של הציבור החילוני, בעזרת הדתיים המתונים. נגד הדתיים הקנאים.

מהדורה שלישית של דת היתה זו של שני הרבנים הראשיים — שלמה גורן ולייב הריף יוסף — שהת-קוטטו והשלימו ביניהם על הכרזה יוסף — שהת-הצגה היתולית.

מהדורה הרביעית, שהטילה את צילה על סוף תש"ם, באה לידי גילוי בפרשת שרה-הדת אהרון אבו-חצירא. בפעם הראשונה הסתערה המישטרה על מיניסטריון, כאילו היה מעוז של המאפיה — ולא במקרה היה זה משרד-הדת דווקא. בימים האחרונים של תש"ם ריחפה על השר סכנה של אישום פלילי, הסרת-חסינות ואולי גם דרישה לעונש-מאסר.

אהרון אבו-חצירא הוא נציג ההווי הדתי כפי שהתפתח במדינת-ישראל, בו גדל והונך. אין הוא עילוי בתורה, ולא תלמיד-הכס. מיקצועו הוא העסקנות המיפלגתית הדתית — עסקנות שבה מעורבים מליצות דתיות ועסקים חילוניים, פטוקרטיה וטובות-הנאה, עניינים המופנות כלפי מעלה וידיים השלוחות אל כסי הציבור.

אבו-חצירא אינו שונה מבחינה זו מעמיתיו. יתכן שיקדיש את המשך מאמציו כדי להוכיח זאת הלכה למעשה, על-ידי חשיפת פרשות דומות הנוגעות לאישים אחרים של המימסד הפוליטי הדתי.

חיפשו כמה מחבריה חגורות-הצללה. אחדים כבר עמדו עם רגל אחת בחוץ: יצחק יצחקי, שהגיע לכנסת בסיעתו הכושלת של אריאל שרון; הילד זידי, שקפץ ברגע הנכון מן העגלה של ל"ע; אמנון לין, שבא ממפא"י; ואסף יגור, שבא מד"ש.

זאת היתה הזדמנות גדולה למערך. אולם סיעת המערך היתה צל אומלל. מחוסר מנהיגות ובהעדר קו רעיוני כלשהו, נגור עליה להיות גוף אומלל, מסוכסך, בלתי יעיל — מצב שניבא רעות על יכולת-התיפקוד של המערך, אם יגיע לשלטון. יוסף שריר, ה"יונה" ועמוס הדר, ה"גן" הציגו הצגת-צמד של נדנדה-בשניים, הסיעה כולה נגרה אחרי הליכוד ותנועת-התחייה לא רק בהצבעות על חוקי-ירושלים, אלא גם בעשרות הצבעות אחרות. במצב זה חגג חברה-הכנסת שמואל פלאטון-שרון, שהוסיף לסמל ההתדרדרות המוסרית של המערכת המדינית. פלאטו כימעט ולא בא לכנסת. אחת לכל כמה חודשים קרא מן הכתב — האותיות לאטיניות — נאום נלעג בתוכנו ובסיגנונו. אך מכוונת-התעמולה השכיחה שלו הפכה אותו, בעיני רבבות בורים והדיוטות, לכוכב הפרלמנט העברי.

בארץ נפוצה בדיחה: "מדוע אולם הכנסת הוא עגול? וכי ראת ארית אי-פעם קירקס מרובע?"

הסיעות הדתיות היו הסיעות המיקצועיות היחידות, שדאגו לאינטרסים שלהן בכישרון. אגודת-ישראל והמפד"ל הסעיף 5 של חוקי-ההפלות, שאיפשר הפסקת-הריון מטעמים סוציאליים — אחד ההישגים המעטים של הכנסת הקודמת. את המתח האידיאולוגי סיפקו לכנסת שתי הסיעות — סיעת התחייה הלאומנית-דתית וסיעת של"י המתקדמת שוחרת-השלום — שהציגו לכנסת את שתי האלטרנטיבות האמיתיות העומדות לפני המדינה.

בהשפעת אריה אליאזר הנהיגה של"י בכנסת שיטה של מעין רוטציה פרמנטית. אליאזר העביר את מקומו לאורי אבנרי באופן חלק. העברת המקום השני ממאיר פעיל הססגוני לסעדיה נרציה אנו היתה קשה יותר, אך בוצעה גם היא. רוטציה כפולה זו היתה הישג מיפלגתי מוסרי נדיר. אולם התוצאה היתה מחפירה. כבר למחרת יום כניסתו לכנסת ביצע מרציאנו תרגיל של ציניות אבסולוטית, שאין כדוגמתו בתולדות הכנסת כולה, מילבד קפיצתו המדהימה של משה דיין לממשלת בגין, למחרת בחירתו בסיעת המערך.

מרציאנו פרש משל"י, תבע לעצמו את כספי-המימון שלה, חדל מלהצביע בעד העקרונות שתודות להם נבחר, ניהל פלירט עם תנועת-החרות, שתמכה בגלוי בנסיניו לשים את ידו על הכסף, שהיה מוקד כל מאמציו. כאשר זה היה מראה הכנסת, היה זה אך טבעי כי יקום מישהו וינסה לשבור את הראי. האיש שקיבל על עצמו את התפקיד היה ג'וסטאב אדוקים בדיאן, שהתוודע בצורה זו לציבור הנדהם והמושועשע. בדיאן תבע לגרש את הטליוויזיה מן הכנסת, ותוך כדי כך הופיע בעצמו בהרחבה על מירקעה כשהוא משמש החליף מוצלח לבדרנים המיקצועיים.

בעיני הציבור, הפך הוא סמל הכנסת.

הכנסת

בדיאן: לשבור את הראי

אין זה מיקרה שאשת-השנה של תש"ם היתה חברת-כנסת, גאולה כהן, אשת-הכנסת של תש"ט, ושר המאורע העיקרי של השנה, קבלת חוקי-ירושלים, היה כולו תהליך פרלמנטרי.

רוב חברי-הכנסת, שהצביעו בעד הצעת-החוק הרחי-האסון בארבע הצבעות, היו משוכנעים כי זהו חוק גרוע, מיק, פסול מעיקרו או לפחות בעיתו. בכל זאת הצביעו בעדו שוב ושוב — ובכך ביטאו בצורה מבישה ביותר את פשיטת-הרגל המוסרית של הכנסת התשיעית.

גם בכל שאר השטחים היתה הכנסת נתונה במצב של פשיטת-רגל. היו"ר החדש, יצחק ברמן הליברלי, לא יכול היה לשנות מצב זה. הסיגנון שלה התדרדר פלאים. גטה בה, "שיטת גאולה כהן" — שיטה של סקנדליות עם חברי-הכנסת ידעו כי השיטה היחידה לעורר תשומת-לב בכנסת עצמה ולזכות בסיקור בטלוויזיה ובעיתונות היא לעורר מהומה, להקרא לסדר, להצטוות לצאת מאולם-המליאה, או להיות מגורשים ממנו בוח. קריאת-הבניינים הפורלמנטרית הלגיטימית, הקצרה והתרי-תכה, כימעט נעלמה, גם ביגלל שיתוק המיקרופונים, ובמקומה באה מקהלה-יצועקת, שנקראה בכתרת העיתונות "סערה בכנסת".

חץ מזה התרוקנה המליאה עוד יותר, והמיזוג היה צר מלהכיל את באיו. הרכילות באה במקום הדיון הרציני.

הריקבון אכל ביטודות הכנסת. נושא העיקרי היה הסיעה שנבחרה בקולות 200 אלף אזרחים, כדי להנהיג אמות-מידה מוסריות ולחולל רפורמה. 15 חברי סיעת ד"ש התפרקו לרסיסים מאוסים, כשרובם עושים חשבונות אישיים עלובים, שציניותם היתה גלויה לעין.

"הסיעה הדמוקרטית" של יגאל ירון היתה בסוף תש"ם במצב של התפרקות. עם ידן נשאר רק שמואל תמיר, שחיפש נראשות טרמפ כלשהו כדי למנוע את סיום הקאריירה שלו, ובנימין הלוי הבלתי-יציב, שילך מן הסתם אחרי תמיר, נושא-כליו של תמיר, איש המשעוריות עקיבא נרץ, פרש מרסיסידיו ועבר לרסיס שנוצר קודם-לכן על-ידי שני אכסיד-שאים אחרים, שלמה אליהו ושפיך אסר. שניים אלה כלל לא העמידו פנים כאילו הם נושאים רעיון כלשהו, מילבד רעיון הקידום האישי, ותלו מעל לעצמם שלט של "קולות להשכיר". אחרי שד"ש שאי אחד, אסף יגור, מצא מיקלט מדיני בליכוד, נמלטו שני אחרים מן הרסיס של אמנון רובינשטיין, אל מיפלגת-העבודה. היו אלה מאיר עמית ורוי גולומב, שראו את הכתובת על הקיר. עם רובינשטיין נשארו רק מרדכי וירשובסקי, טמפ ורטחימיר, זיידאן עטרי ושמואל מולינר, שאלהים הצטרף יוסף תמיר, שנאסר מן הליכוד. ד"ש אי אחר, מרדכי אלגרבל, הסתובב לבדו וחיפש

לנזתרים כדי להקים סיעה עדתית. סיעת הליכוד, שהגיעה אף היא אל הכנסת התשיעית על גלי הרצון של הבוחרים ברפורמה ובמהפך, היתה במצב של התפוררות. נוכח סיקרי דעת-הקהל, שהראו כי כוחה עומד לרדת בבחירות הבאות באופן דראסטי,

כהן: על המישפט

משפט

המישפט הישראלי שמר על יוקרתו — אך לא בגלל ראשית השנה עמדה בסימן ההחלטה ההיסטורית של בית-המישפט הגבוה לצדק בפרשת אלון-מורה. היה זה ניצחון מזהיר לעורכי-הדין אמנון זיברנזני ואליאזר חורי. בהחלטה ארוכה, שהשתרעה על פני 39 עמודים, נימק משה לנדוי, ממלא-מקום הנשיא של בית-המישפט העליון, את אי-החוקיות של היישוב, וציווה לפנותו תוך 30 יום. הצטרפו אליו השופטים שלמה אשר ומרים בן-פורת. אהפרד ויתקון ורוי בכור הוסיפו נקודות משלהם.

המסקנה: כל פעולה בשטחים המחזקים, הפוגעת בחושבים וברכושם, ושאינה משרתת במישרין מטרה צבאית, היא בלתי-חוקית. תגובתם של חוגי הימין הי קיצוני: הם החלו מכנים את בית-המישפט העליון של המדינה בשם "סוכנות אש"ף".

המשלה ניסתה להתחכם, לעקוף את פסק-הדין, אך לבסוף העבירה את היישוב לפיסגה צחיחה ושטופת-ירוח ליד שכם — ג'בל אל-כביר, שאדמותיה לא היו בבעלות פרטית.

סוף השנה עמד בסימן החלטה חשובה אחרת של בית-המישפט הגבוה לצדק. הנושא: עתירת מישפחותיהם של שלושה אנשי-ציבור שגורשו מהר-חברון — הקאדי של חברון, השיח' ראג'ב אד-תמימי, וראשי-העיריות של חברון ותלחול, פאהד קוואסמה ומוחמד מילחם — לצוות על ביטול הגירוש. הפעם הכריע משה לנדוי, שהפך בינתיים נשיא בית-המישפט, את הכף נגד מתן הצו. כאשר הוא נתמך על-ידי השופט הדתי יצחק כהן.

הם גינו את צורת הגירוש, אך התפשרו עם עצמם, בהשפעת סיסמות פוליטיות, ואילו את נחישות-ההחלטה לאכוף על השלטון את השמירה על החוק, שהופר במיקרה זה בגלוי, סימל השופט חיים כהן, שהפך מזה שנים עמוד-התווך של הליברלים הבלתי-מתפשר בבית-המישפט. רבים ציפו בחשך לפרישתו הקרובה של כהן, מפאת גילו.

התפתחותו של כהן היתה הפוכה מזו של שר-המישפטים שמואל תמיר, שהילך השנה אימים על מערכת-החוק הישראלית. חיים כהן נבחר בתש"ג כאיש-השנה כאשר כיהן בתפקיד היועץ המישפטי לממשלה. אז עיבד בשמה הצעות-חוק דראקוניות. אך על כס המישפט של תש"ו בשל התקפותיו על חיים כהן והגנתו על זכויות-האדם, הפך בתש"ם אויבן המושבע. שהיו תמיר הפציץ את הכנסת בשורה של חוקים, שהיו